

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14434794>

DAVLAT VA JAMIYAT BOSHQARUVIDA “YUMSHOQ KUCH” OMILINING O‘RNI (IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLIL)

Qo‘ziyev Alim Abrayqul o‘g‘li

Alfraganus universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti falsafa yo‘nalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: *Yumshoq kuch-bu davlatning o‘z maqsadlariga erishish va dunyo siyosatida ta‘sir ko‘rsatishning noan‘anaviy usuli bo‘lib, unda kuch ishlatish o‘rniga, madaniyat, diplomatiya, ta‘lim, axborot vositalari, ijtimoiy qadriyatlar va o‘zaro munosabatlar orqali ta‘sir o‘rnatiladi. Yumshoq kuchning asosiy maqsadi boshqa mamlakatlar yoki xalqlarni o‘z tomoniga jalb qilish, ularga ta‘sir o‘tkazish va o‘z manfaatlarini ilgari surishdir. Mazkur maqolada aynan yumshoq kuch va uning davlat boshqaruvidagi o‘ziga xosliklari yozilgan.*

Kalit so‘zlar: *Yumshoq kuch, davlat, jamiyat, qadriyat, milliylik, axborot vositalari, savdo, investitsiya.*

Yumshoq kuch — bu davlatning dunyo siyosatida va global miqyosda o‘z ta‘sirini amalga oshirishning bir usuli bo‘lib, unda asosiy rol ni iqtisodiy kuch, harbiy imkoniyatlar yoki majburiyatlar o‘rniga madaniyat, axborot, ta‘lim, diplomatiya va boshqa yumshoq vositalar o‘ynaydi. Yumshoq kuchning asosiy tarkibiy qismlari:

1. Madaniyat: Davlat o‘z madaniy merosini va an‘analarini jahon miqyosida targ‘ib qilib, boshqa davlatlarda ma‘naviy va madaniy ta‘sir o‘rnatadi.

2. Axborot va OAV: Yaxshi rivojlangan axborot vositalari orqali davlat o‘z qarashlarini dunyoga yetkazishi, o‘z nuqtai nazarini ilgari surishi mumkin. Bu

jarayonlar televideniye, internet va boshqa mediadan foydalanish orqali amalga oshiriladi.

3. Ta'lim va ilm-fan: Davlatlar ta'lim tizimlarini xalqaro miqyosda rivojlantirib, o'z ilmiy-tadqiqot muassasalarini, universitetlarini dunyo bo'ylab tanitishi mumkin.

4. Diplomatiya va xalqaro aloqalar: Yumshoq kuch diplomatik aloqalar, xalqaro tashkilotlardagi ishtirok va inson huquqlari sohasidagi faoliyat orqali ham kuchayadi.

5. Brend va tasvir: Davlatlar o'zlarining imidjini yaratib, brendlarini ilgari surish orqali xalqaro maydonda muvaffaqiyatga erishishi mumkin.

Yumshoq kuchning davlat va jamiyat boshqaruvidagi o'rni

Yumshoq kuch global siyosatda muhim ahamiyatga ega. Davlatlar yumshoq kuch orqali o'z manfaatlarini ilgari surib, boshqa davlatlarga ta'sir ko'rsatishi, ularning siyosiy qarorlariga tasir o'rnatishi mumkin. Misol uchun, bir davlatning madaniy dasturlari yoki ta'lim imkoniyatlari boshqa davlatlarning yoshlarini o'ziga jalb etadi va ularni o'ziga yaqinlashtiradi.

Yumshoq kuch orqali davlatlar global iqtisodiyotda o'zlarining raqobatbardoshligini oshirishi, tashqi savdo va investitsiyalarni jalb etishi mumkin. Davlatning iqtisodiy va siyosiy kuchini kuchaytirish uchun yumshoq kuchning o'rni katta.

Davlatlarning ichki siyosatida yumshoq kuch omili muhim o'rin tutadi. Madaniy va ta'lim dasturlari, shuningdek, demokratik qadriyatlar va huquqni himoya qilish, jamiyatni birlashtirish va ijtimoiy integratsiyani kuchaytirishda yordam beradi.

Yumshoq kuch orqali davlatlar jamiyatdagi integratsiyani va birlashishni ta'minlash uchun madaniy va axborot dasturlarini qo'llashadi. Jamiyatda ijtimoiy qadriyatlarni mustahkamlash va o'zaro hurmatni rivojlantirish uchun yumshoq kuch zarur. Yumshoq kuchning samaradorligini quyidagilar orqali ko'rishimiz mumkin:

1. Yumshoq kuchning ta'siri uzoq muddatli: Yumshoq kuchning ta'siri ko'pincha uzoq muddatga cho'ziladi, chunki bu o'zgarishlarni amalga oshirish vaqt va resurslarni talab qiladi.

2. Qo'shma ta'sir: Yumshoq kuch ko'pincha boshqa strategiyalar bilan birgalikda ishlaydi, masalan, iqtisodiy va harbiy kuch bilan. Bu kombinatsiya davlatning umumiy ta'sirini yanada kuchaytiradi.

3. Raqobatbardoshlikni oshirish: Yumshoq kuch, ayniqsa, yangi davlatlar va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun raqobatbardoshlikni oshirish va o'zaro iqtisodiy va siyosiy ta'sirni kuchaytirishning samarali vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Yumshoq kuch davlatlar va jamiyatlar boshqaruvida muhim vosita hisoblanadi. Bu omil davlatning xalqaro maydondagi o'rnini belgilash, ichki ijtimoiy barqarorlikni saqlash va jahon siyosatidagi ta'sirini kuchaytirish uchun zarur. Davlatlar yumshoq kuchni samarali tarzda qo'llab, madaniy, ta'lim, diplomatik va iqtisodiy aloqalar orqali o'zaro munosabatlarda muvaffaqiyatga erishishlari mumkin. Yumshoq kuch davlat va jamiyat boshqaruvida muhim rol o'ynaydi, chunki u mamlakatning global miqyosda o'z ta'sirini kuchaytirishning noan'anaviy usuli hisoblanadi. Yumshoq kuchning asosiy jihatlari — madaniyat, ta'lim, diplomatiya, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy qadriyatlarni ilgari surish orqali ta'sir o'rnatishdir. Quyida yumshoq kuchning davlat va jamiyat boshqaruvidagi ahamiyatini ko'rib chiqamiz.

1. Xalqaro munosabatlar va diplomatiya

Yumshoq kuch davlatlararo diplomatik aloqalar va xalqaro munosabatlarni boshqarishda muhim vosita hisoblanadi. Davlatlar o'z madaniyatini, ta'lim tizimini, san'atini va tarixiy qadriyatlarini dunyo miqyosida targ'ib qilish orqali boshqa mamlakatlarga ta'sir o'tkazadilar. Bu orqali ular:

- O'z ta'sirini kuchaytiradi va mamlakatlarning siyosiy qarorlariga ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi.

- Xalqaro tashkilotlarda va konferensiyalarda o'z pozitsiyasini mustahkamlashadi.

- Madaniyat va qadriyatlar orqali xalqaro hamkorlikni rivojlantirishadi.

Masalan, AQShning «America's cultural diplomacy» (AQSh madaniy diplomatiyasi) dasturi, yoki Xitoyning «Konfutsiy instituti» tarmog'i, davlatlarning yumshoq kuch orqali o'z maqsadlariga erishishini ko'rsatadi.

2. Ichki siyosat va jamiyatni birlashtirish

Yumshoq kuch davlatning ichki siyosatida ham o'z o'rnini topadi. Madaniyat, san'at, ta'lim va axborot vositalari yordamida davlatlar jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va o'zaro tushunishni rivojlantirishi mumkin. Bu omillar:

- Jamiyatdagi turli guruhlarni birlashtirishda yordam beradi, bir xil qadriyatlar asosida umummilliy identitetni shakllantiradi.

- O'zaro hurmatni va murosani oshiradi, ijtimoiy muammolarni yumshatishda yordam beradi.

- Demokratik qadriyatlar va inson huquqlariga hurmatni targ'ib qiladi.

Misol sifatida, Koreyaning «Hallyu» (Koreya to'liqini) madaniy harakati, janubiy koreyalik film va musiqaning global miqyosda mashhurligi jamiyatda mushtarak qadriyatlarni rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

3. Global imidj va mamlakat brendi.

Davlatlar yumshoq kuch orqali o'z brendlarini yaratib, jahon miqyosida tasvirini shakllantiradilar. Mamlakatning kuchli imidji:

- Tashqi investitsiyalarni jalb etish, savdo va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

- Sayohat va turizm sohasida raqobatbardoshligini oshiradi.

- Yaxshi imidj orqali boshqa davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan ijobiy aloqalar o'rnatadi.

Masalan, Shveysariyaning iqtisodiy va siyosiy neytral imidji, Yaponiyaning texnologik innovatsiyalari va nemislarning ilm-fan va ishlab chiqarish sohasidagi kuchi yumshoq kuchga asoslangan ta'sirni kuchaytiradi.

4. Global ta'lim va ilm-fan hamkorligi

Yumshoq kuch ta'lim va ilm-fan sohasida ham o'z ahamiyatini ko'rsatadi. Mamlakatlar o'z universitetlarini va ilmiy-tadqiqot markazlarini dunyo bo'ylab tanitish orqali:

- Ilmiy-texnikaviy hamkorlikni rivojlantirishadi.
- Talabalar almashinuv dasturlari va xalqaro konferensiyalar orqali global bilim almashishni qo'llab-quvvatlashadi.
- Innovatsion faoliyatni kuchaytirish, mamlakatning ilmiy-pedagogik imkoniyatlarini namoyon qilishadi.

Misol sifatida, AQSh va Yevropa davlatlarining ilm-fan va ta'lim bo'yicha olib boradigan dasturlari, ko'plab xorijiy talabalar va olimlarni o'ziga jalb etadi.

5. Madaniyat va qadriyatlarni targ'ib qilish

Yumshoq kuch yordamida davlatlar o'z madaniyatini, san'atini va ijtimoiy qadriyatlarini dunyo bo'ylab yoyishadi. Bu orqali ular:

- Jamiyatning ijtimoiy va siyosiy hayotini shakllantiradigan omillarni global miqyosda ilgari suradilar.
- Xalqaro aloqalarda mamlakatning madaniy ta'sirini kengaytiradilar.

Misol sifatida, fransuzlar o'zlarining madaniy merosini, gastronomiyasini va san'ati orqali dunyoga taniqli bo'lishgan. Shuningdek, ingliz tilining dunyo tillaridan eng ko'p o'qiladigan til bo'lishi ham yumshoq kuchning bir shaklidir.

6. Barqaror rivojlanish va inson huquqlari

Yumshoq kuchning yana bir muhim jihati — bu barqaror rivojlanish va inson huquqlarini targ'ib qilishdir. Davlatlar o'z siyosatini dunyo bo'ylab tinchlik, barqaror rivojlanish, ekologiya va inson huquqlari tamoyillariga asoslab, global maydonda ijobiy ta'sir ko'rsatishga harakat qilishadi.

Masalan, Norvegiya yoki Skandinaviya davlatlarining yuqori darajadagi inson huquqlari va barqaror rivojlanish siyosatlari, ularni xalqaro maydonda yuksak obro'ga ega qilmoqda.

Yumshoq kuch davlat va jamiyat boshqaruvidagi ahamiyati ulkan. U nafaqat tashqi siyosat va diplomatiyada, balki ichki ijtimoiy va siyosiy tizimlarda ham muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Yumshoq kuch orqali davlatlar global miqyosda o'z ta'sirini oshirishi, xalqaro aloqalarini rivojlantirishi va ichki barqarorligini mustahkamlashlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fedorova M. V. Religious identity in the modern digital world. Sotsiodinamika[Sociodynamics], 2020, no.
2. Бозоров О.Х. Талаба-ёшлар маънавий-ахлоқий онгини юксалтиришда ғоявиймафкуравий тарбиянинг аҳамияти. “Ҳозирги замон фалсафаси: ҳолати ва тараққиётининг истиқболлари” мавзусидаги республика илмий масофавий онлайн конференция материаллари. Тошкент 2021 йил 15 апрель. –Б. 11
3. Мирзиёев Ш. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. – Тошкент: Ўзбекистон, 2019. – 505 б.
4. Abdullayev A. FUQAROLIK JAMIYATIDA DINIYLIK VA DUNYOVIYLIK UYG 'UNLIGINI TA'MINLASHNING IJTIMOY-FALSAFIY OMILLARI //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2023. – Т. 3. – №. 3. – С. 113-117.